

I Calcutta spelar tiden ingen roll

Calcutta är kontrasternas stad. Besök kaffehuset, bokgränderna och avguda lokala hantverk. Vandra runt bland de slitna och färgglada kvarteren och ta del av kulturhuvudstaden. Calcutta lämnar ingen oberörd.

Bästa sättet att uppleva Calcutta är att promenera genom staden, säger **Ritwick Ghosh**, som är guide för Calcutta Walks. Företaget tar med besökare på rundvandringar, och dagens tur startar i den gamla stadskärnan som byggdes i slutet av 1600-talet av det brittiska Ostindiska kompaniet. Under nästa århundrade blev Calcutta det brittiska Indiens huvudstad och var det fram till 1911 när makten flyttades till den nya huvudstaden New Delhi. Precis som andra indiska städer växer Calcutta snabbt när människor väljer ett urbant liv framför landsbygden. Ritwick Ghosh berättar att staden har den enda spårvagnslinjen i Indien

som har varit i gång i över hundra år. Trots satsningar på tunnelbana och elektriska bussar som laddas med solpaneler är det fortfarande de ikoniska gula Ambasadortaxibilarna, utan luftkonditionering, som charmar besökarna. De rickshaws som tidigare var sinnesbilden för Calcuttas trånga gränder har blivit en ovanlig syn på gatorna efter många diskussioner och beslut om att förbjuda dem. Stadens boulevarder byggdes breda för att häst och vagn lätt skulle kunna svänga runt, men det hjälper inte mot trafik kaoset bland bilar och bussar i dagens Calcutta. Det är ytterligare en anledning till att promenera.

Delvis restaurerat
Många av de koloniala byggnaderna som kantar gatorna är numera slitna och förfallna, eftersom många ägare struntar i underhållet. Ibland investeras ändå pengar i restaurering av de grandiosa byggnaderna. Writers' Building, mötesplats för det ostindiska kompaniets författare, är renoverad med sin röda tegelfasad, sina korintiska pelare och venetianska fönsterluckor. Men den kanske ståtligaste byggnaden av dem alla, Victoria Memorial, som byggdes i början av 1900-talet till minne av drottning Victoria, visar i dag upp sin vita marmorfasad som huserar ett museum och gallerier. På de stora öpp-

na gräsytor utanför ser man turister ta selfies och lokalbor umgås. På en träbänk sitter **Sayendra Basu** och **Sreeja Hitra**, som båda kommer från Calcutta. – Vi bor i City of Love. Människor är så välkommande här, det är en slags sammanhållning som andra städer inte har, säger Sayendra Basu som nyligen kom tillbaka till hemstaden efter att ha bott och studerat i Los Angeles. Det har blivit dags för kaffestopp, och det kanske mest kända kaffehuset är Indian Coffee House, som ligger intill College Street, gatan där bokmakarna tävlar om vem som kan sälja flesta böcker till studenterna och andra bokmålare som flockas på gatan. Enorma travar böcker, av både indiska och internationella författare, nästan väljer ut över "Book Street" som College Street ofta kallas. Det är billigt att shoppa böcker här, kända titlar för en femma, vilket gör att även en del turister hittar hit. Att Calcutta är en billig stad står klart efter en snabb titt på menyn i Indian Coffee House. Grillad lokal fisk i chili för motsvarande en euro. Kaffet är starkt under de stora takfläktarna i den enorma salen. Här

- 1 Färg som kastas på deltagarna under Holi-festivalen syns på många håll i stadens gränder.
- 2 Roti och nanbröd lagas på gatorna, direkt över glödande kol.
- 3 Under Holi täcks invånarna ofta av färg över hela kroppen, och särskilt roligt är det att kasta färg på turister.
- 4 Stökigt, inga klara linjer eller regler. Färg, färg, färg. Välkommen till Calcutta!
- 5 Äktheten och skriften, och förmågan att prata med vem som helst, var som helst, när som helst. Det är Calcutta.

träffas mestadels studenter för att delta i en *adda*, diskussioner som varar i timmar, omgärdade av väggporträtt på tidigare besökare. Mannliga servitörer klädda i vita uniformer ger service som är otroligt långsam, vilket egentligen kvittar eftersom det är meningen att man ska tillbringa en lång stund här. Det är något man även kan göra vid nästa stopp. **Där gudarna får liv**
Doften av sandelträrökelse är intensiv och påträngande i de smala gränderna. Luften står stilla i eftermiddagshettan som passerat 35 gradersstreck. Det verkar dock inte bekymra krukmakarna som arbetar i Kumartuli i norra Calcutta. I övriga delar av staden är det mestadels katolik, med tutande bilar och kommers, men i Kumartuli utspelar sig en egen verklighet, där tid och rum inte verkar spela någon roll. Hindimusik strömmar ur bandspelare från de över 500 verkstäder som drivs av de omkring 150 hantverkarfamiljerna som arbetar och i många fall också bor här. Halvfärdiga bambustrukturer fyllda med halm står uppradade längs gränderna

Några är täckta med lera som torkar i solen. I verkstäderna sitter män på huk och penslar färgdetaljer på mindre gudagestalter, medan andra står upp och spraymålar figurer som ska bli Kali, Shiva, Ganesha eller andra världsgudastalter som skapas här. Kumartuli är ingen nytt fenomen, det bildades redan för 300 år sedan när några hantverkare slog sig ner i området. Kumar betyder krukmakare på hindi, och Kumartuli översätts till "krukmakarens kvarter". Det är ett av stadens äldsta områden och det är här gudagestalterna till många av festivalerna skapas; det är här Indiens gudar får liv. Ovanför verkstäderna hänger träskyltar med företagsnamn där efternamnet Pal är ofta förekommande. Familjeföretagen, där Pal betyder beskyddare på bengali, går tillbaka många generationer. **Raja Pal** växte upp på landsbygden utanför Calcutta. Som liten iakttog han sin pappa som skulpterade lerfigurer i hemmet. I gränderna torkar gudarna snabbt. Redan efter två dagar bildas sprickor i leran. För att motverka det läggs en tunn hinna av nätväv över halmstrukturen.

När det första lagret av lera har torkat stryks ett nytt på. Totalt appliceras fyra lager som får torka i solen. Före de stora högtiderna är leveranstiderna snabba. Under lågsäsong får figurerna torka i lugn och ro under tak i verkstäderna. Det sista och kanske viktigaste steget är när gudarna får liv på riktigt. – Vi sprejar tre lager med färg. Sedan målar vi små detaljer som läppar, ögon, kinder och naglar med penslar. Alla arbetsmoment görs i verkstäderna, från början till slut, och följs av samtliga hantverkare i Kumartuli, förklarar Raja Pal. En lång dag går mot sitt slut och vi beger oss till utkanterna av Calcutta där The Rajbari Bawali ligger. Det tre hundra år gamla palatset har byggts om till ett femstjärnigt hotell, som dock har behållit sina gamla anor. Oljelampor brinner i mörkret och är det enda ljuset som skiner upp de terrakottafärgade originella pelarna och gångarna, vars svartvita mosaiker leder till rum med flera hundra år gamla konstverk. Hotellens innergården är öppen mot himlen som är stjärnklar. Efter en dag med många intryck i storstaden är det skönt att varva ner, och stämningen på The Rajbari Bawali är som ett hopp tillbaka till en tid när kulturen stod i fokus. Det avslutar ett besök i det riktiga Indien på bästa tänkbara sätt.

FAKTA
Calcutta
● Området där Calcutta ligger har varit befolkat i två tusen år och staden fick sitt namn av en av byarna, Kalikata, som låg i området. Efter London var staden Storbritanniens näst viktigaste stad med ett rikt och utvecklat kulturliv. I dag heter staden officiellt Kolkata och är med sina 14 miljoner invånare Indiens tredje största stad och delstatshuvudstad i Västbengalen.
● Kumartuli i norra Calcutta är ett av stadens äldsta kvarter. Redan i mitten av 1700-talet kom de första hantverkarna hit. Tusentals hantverkare kommer årligen till Kumartuli ett par månader innan Durga Puja-festivalen börjar, då många tillverkare behöver utöka sina arbetsstyrkor. Avbildningarna exporteras till omkring 90 länder, där de används vid bland annat hindufestivaler.
● Calcutta Walks erbjuder besökaren en rad olika slags guidade vandringar genom Calcutta. calcuttawalks.com.
● The Rajbari Bawali ligger omkring tre mil söder om centrala Calcutta. Ett dubbelrum med frukost kostar omkring 100 euro. therajbari.com.

TEXT: JOHAN AUGUSTIN
FOTO: JONAS GRATZER